

Sərnişin vaqonu bələdçiləri üçün

TƏLİMAT

1. Ümumi qaydalar

1.1. Sərnişin vaqonu bələdçiləri üçün təlimat (bundan sonra – Təlimat) “Azərbaycan Dəmir Yolları” Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti (bundan sonra – ADY QSC) respublika daxilində, eləcə də beynəlxalq və dövlətlərarası hərəkət edən sərnişin qatarlarının vaqon bələdçilərinin tərtibat məntəqələrində sərnişin qatarlarının yola (reysə) hazırlığı, sərnişin qatarının yolda hərəkəti və qatar dövriyyə məntəqəsinə çatan zaman, eləcə də əlavə olaraq beynəlxalq və dövlətlərarası hərəkət edən sərnişin qatarlarının vaqon bələdçilərinin, sürətli qatarın və sonuncu (quyruq) vaqon bələdçisinin əsas vəzifələrini, hüquq və cavabdehliklərini müəyyən edən normativ sənəddir.

1.2. Sərnişin qatarının vaqon bələdçisi (bundan sonra – vaqon bələdçisi) vəzifəsinə 18 yaşına çatmış xüsusi təhsil ocaqlarında və ya qatarlarda sərnişinlərə xidmət müəssisələrində müəyyən edilmiş proqram üzrə təlim keçən, avadanlıqların quruluşu və istismarı qaydalarına, sərnişin vaqonlarının konstruksiyalarına xidmət qaydalarına yiyələnən, əməyin mühafizəsi qaydalarına, yanğın təhlükəsizliyi tələblərinə, sanitariya minimumu və bu Təlimatın 1.7-ci bəndində göstərilən normativ-texniki sənədlərə dair biliyi yoxlanaraq imtahan verən şəxslər qəbul edilirlər.

Eyni zamanda vaqon bələdçisinin sonradan iş prosesində də yuxarıda göstərilən normativ-texniki və digər sənədlərin tələblərini mənimsəmək üzrə biliklərinin yoxlanılması məqsədi ilə o, Azərbaycan Respublikası Nəqliyyat Nazirliyinin (bundan sonra – Nazirlik) müəyyən etdiyi qaydada sınaq imtahanları verir.

Vaqon bələdçisi vəzifəsinə təyin edilən şəxslər Nazirliyin müəyyən etdiyi qaydada həmin işə yararlılığı barədə tibbi müayinədən keçir.

1.3. Firma sərnişin qatarlarına, “SV” tipli birbaşa yol gedən yataq sərnişin vaqonlarına, sonuncu (quyruq) vaqonlara və tam kondisiyalaşdırma qurğusu ilə təchiz edilmiş sərnişin vaqonlarına xidmət üçün iş təcrübəsi bir ildən az olmayan, sürətli sərnişin qatarlarına isə iş təcrübəsi iki ildən az olmayan bələdçilər təyin edilirlər.

1.4. Vaqon bələdçisi vaqonun isitmə, elektrik avadanlığı, havalandırma (ventilyasiya), məişət soyuducuları və susoyuducuları, məcburi havalandırma və havanın kondisiyalaşdırılma qurğularının, yanğın işarəvericisinin (“UPS”), dövretmə nasoslarının, suqaynadıcıların, buksun qızmasına nəzarət işarəverici sisteminin (“SKNB”) və digər vaqon qurğularının ümumi quruluşunu və onların düzgün istismarı

qaydalarını bilməli, eləcə də daxili avadanlığın və inventarın qorunmasını təmin etməlidir.

1.5. Vaqon bələdçisi vəzifə borcunu yerinə yetirən zaman aşağıdakı normativ-texniki sənədlərin tələblərini rəhbər tutmalıdır:

bu Təlimatı;

Dəmir yolu nizamnaməsini;

Dəmir Yolunun Texniki İstismar Qaydalarını (TİQ);

Dəmir Yolunun İşarəvermə Təlimatını (İT);

Qatarların hərəkəti və manevr işinə dair Təlimatı (QHT);

Dəmir yolu müəssisələrində işçilərinin intizam nizamnaməsini;

Dəmir yolu nəqliyyatında sərnişinlərin, baqajın və yük-baqajın daşınması qaydalarını;

Dəmir yolu nəqliyyatında yanğın təhlükəsizliyi qaydalarını;

Sərnişin qatarları vaqonlarında yanğın təhlükəsizliyinin təmininə dair Təlimatı;

Sürətli sərnişin qatarlarının hərəkət etdiyi sahələrdə tikililərə, qurğulara, hərəkət tərkiblərinə texniki xidmət və onların istismarına və hərəkətin təşkili üzrə təlimatı;

Sərnişin vaqonlarının isitmə sistemində texniki xidmətə dair təlimatı;

Sərnişin qatarlarında boş və boşalacaq yerlərin qeydiyyatının aparılması və məlumatın verilməsi qaydalarını;

Dəmir yolu nəqliyyatında sərnişin daşımanın sanitariya qaydalarını;

Yolda hərəkət zamanı sərnişin vaqonlarının saxlanması sanitariya qaydalarını;

Tək maşinistlə xidmət edilən qatarlarda qatar briqadasının fəaliyyəti Reqlamentini;

“Sərnişin qatarlarında terror aktlarının qarşısının alınması və sərnişinlərin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üzrə qatar briqadası işçilərinin Yaddaş kitabçası”nı;

“Azərbaycan Dövlət Dəmir Yolunda qatarların hərəkəti və manevr işlərində standart, qeyri-standart və qəza hallarında danışıq reqlamenti” (20 avqust 2007-ci il tarixli 31/S N-li sərəncam);

vaqon bələdçisinin fəaliyyəti ilə əlaqədar digər normativ-hüquqi aktları.

1.6. Vaqon bələdçisi bilməlidir:

Bütün növlərdən olan gediş sənədlərini və əlavə ödəmə qəbzlərini;

sərnişin qatarlarında təftiş və komissiya yoxlama aparma hüququ verən sənədləri;

xidmət etdiyi sahədə dəmir yolu stansiyalarının və düşmə-minmə məntəqələrinin yerləşməsini.

1.7. Vaqon bələdçiləri sərnişin qatarının tərtibat məntəqələrinə işə çıxdığı andan, qoşulma vaqonların vaqon bələdçiləri isə yolda onların qatara qoşulma anından, bilavasitə qatar rəisinə, vaqonun istismarı üzrə texniki məsələlərdə isə həm də qatar elektrik mexanikinə tabedirlər.

1.8. Vaqon bələdçisi yola düşməzdən əvvəl qatar rəisindən sərnişinlərin vaqonda sayının qeydiyyatı və yataq dəstlərinin məsrəfi (işlədilməsi) üçün "LU-72" və ya "İNU-4", baş və sonuncu (quyruq) vaqonların bələdçiləri isə boş və boşalacaq yerlərin qeydiyyatı üçün "LU-73" formalı blankları almalıdırlar;

1.9. Vaqon bələdçisi sərnişinlərdən gediş qaydalarına riayət etmələrini tələb etməli, konflikt hallarının yaranmamasına yol verməməlidir və sərnişinlərlə nəzakətli və diqqətli davranmalıdır.

2. Qatarın yola (reysə) hazırlanması zamanı vaqon bələdçisinin vəzifələri

2.1. Sərnişin qatarı yola düşməzdən öncə vaqon bələdçisi işə müəyyən edilmiş vaxtda, forma və ya firma geyimində üzərində aşağıda göstərilən sənədlər olmaqla gəlməlidir.

Şəxsiyyəti təsdiq edən sənəd;

Gərginliyi 1000 V-a qədər olan elektrik qurğularına xidmət hüququ verən vəsiqə;

TİQ-dan biliyinin yoxlanılmasına dair vəsiqə;

Vaqon bələdçisinin sanitar kitabçası;

Sonuncu (quyruq) vaqona xidmət edilməsinə hüquq verən vəsiqə (quyruq vaqon bələdçisi üçün);

Vaqon bələdçilərinin geyim formalarının sol tərəfində müəyyən edilmiş formada üzərində adı və soyadı yazılmış vizit kartı olmalıdır.

2.2. Yola düşməzdən öncə vaqon bələdçisi vaqonu qəbul edərkən aşağıdakıları yoxlamalıdır:

vaqonda bütün tutacaqların, keçid meydançalarının, tambur giriş meydançalarının, həmçinin qapıların və qapı cəftələrinin sazlığını;

stop-kranlarda və qəza çıxışlarının açma dəstəklərində plombların olub-olmadığını;

qazanxana bölməsində və tualetlərdə yanğınsöndürmə kranlarının sazlığını və orada şlanqların olmasını;

vaqonun sanitar vəziyyətini;

vaqonun içməli su ilə təchizatını və içməli su kranının işini;

kranların, əlüzyuyanların və unitazların təmizliyini, mexanizmlərinin vəziyyətini;

yanğınsöndürənlərin müddətinin və onların üzərində plombların olmasını;

quyruq işarə fənərlərinin sazlığını;

daxili avadanlıqların sazlığını;

sərnişin vaqonu avadanlığının qəbulu, təhvili və texniki vəziyyəti jurnalının (VU-8) olmasını;

isitmə sistemi və suqaynadıcı üçün yanacaqın olmasını;

siqaret çəkmək üçün ayrılmış xüsusi yerdə kül qabının olmasını;

əl tormozunun fəaliyyətini;

tibbi yardımın göstərilməsi üçün apteçkanın (dərman qutusunun), eləcə də qərargah vaqonda sanitar xərəyin olmasını.

yataq dəstinin, sabunun, yuyucu və dezinfeksiyaedici vasitələrin, tualet kağızının olması;

təmizləmə inventarının (tozsoran, süpürgə, zibil və su üçün vedrə, zibilgötürən, döşəməni silmək üçün əskilər, dezodorant, dezinfeksiyaedici vasitələr) olması;

2.3. Vaqonun daxillinin (sərnişin və xidməti bölmələrin, dəhliz, tambur və tualetlərin, qapı və pəncərə şüşələrinin, plafonların və s.) sanitar normalara uyğun reysə hazırlanmasını bələdçi həyata keçirir.

2.4. Vaqonun qəbulu zamanı bələdçi elektromexaniklə birgə aşağıdakıları yoxlamalıdır:

idarəetmə pultundan qısamüddətli açma yolu ilə elektrik enerjisi istehlakçılarının işini;

vaqonun gövdəsinə cərəyan axıntısının olmamasını;

akkumulyator batareyalarının vəziyyətini, elektrik lövhəsindəki cihazların göstəricilərinə əsasən onların yüklənməsi dərəcəsini;

buksun qızmasına nəzarət edən işarəverici sistemin ("SKNB") və Yanğın işarəverici qurğunun ("UPS") sazlılığını;

suqaynadıcının sazlığını və onun odluğunda alovqaytarıcının olmasını;

quyruq işarə fənərlərinin sazlığını.

Qeyd: Vaqon bələdçisi lazım gələrsə, göstərilən avadanlıqların istifadə qaydaları haqqında qatarın elektrik mexanikindən məsləhət almalıdır.

2.5. İsitmə mövsümündə aşağıdakılar bələdçinin əlavə olaraq vəzifə borcudur:

işlək vəziyyətdə isitmə şəbəkəsinin sazlığını, odluqda barmaqlığın olmasını, əl və dövrü nasoslarının sazlığını yoxlamaq;

isitmə sistemində suyun olmasını və vaqonun yanacaqda təchizatını yoxlamaq və onu normaya görə almaq;

qazanxana yerində odun, silgi, tezalışan materialların və digər kənar əşyaların saxlanılmasına yol verməmək.

2.6. Bələdçi vaqonun qəbulu prosesində bütün aşkar edilən nasazlıq və çatışmazlıqlar barədə qatar rəisinə və qatar elektrik mexanikinə müvafiq tədbirlərin görülməsi üçün məlumat verməyə borcludur.

2.7. Yola düşməzdən qabaq bələdçi çay satışı ərzağını (çay, qənd, qəhvə, qənnadı məmulatları, sərinləşdirici içki və qida məhsullarının başqa növlərini) almalıdır.

Sonuncu (quyruq) vaqonun bələdçisi eləcə də konduktorun çantasını qatar rəisindən almalı və onu xidməti kupesinde saxlamalıdır.

2.8. Bələdçi vaqona hər iki tərəfdən marşrut lövhələrini, pəncərənin iç tərəfindən isə qatarın tərtibat sxeminə uyğun olaraq vaqonun sıra nömrəsini asmalıdır.

2.9. Qatar sənişinlərin minməsi üçün verilməzdən öncə qış və ilin keçid vaxtında vaqonun sənişin otaqlarında temperatur $+18\text{--}+22^{\circ}\text{C}$, yayda isə $+22\text{--}+26^{\circ}\text{C}$ həddində saxlanmalıdır. İlin qış və keçid dövrlərində bütün növ vaqonlar üçün, yay vaxtı isə yalnız tam kondisiyalaşdırılmış vaqonlar üçün vaqonun sənişin otaqlarında havanın temperaturu normalaşdırılır.

2.10. Sənişinlər qatara minən zaman bələdçi borcludur:

Vaqonun işçi tamburunun açıq qapısı qarşısında durmaq (vaqonun qalan qapıları daxili kilidlə bağlı olmalıdır), sənişinlərin gediş sənədlərini (biletləri) o cümlədən şəxsiyyətlərini təsdiq edən sənədləri yoxlamaq.

sənişinləri biletlərinin onları yola salanlarda unudulub qalmaması barədə və yola düşməyə 5 dəqiqə qalmış isə yola salanları sənişin qatarının yola düşməsi barədə xəbərdar etmək;

sənişinlərin tezalısan və partlayıcı materiallarla və maddələrlə vaqona minməsinə yol verməmək;

sənişinlərin həddən çox sərxoş halda vaqona minməsinə yol verməmək.

əl yüklərinin müvafiq normalara uyğun olaraq daşınması qaydalarına riayət olunmasına nəzarət etmək.

3. Qatarın yolda hərəkəti zamanı vaqon bələdçisinin vəzifələri

3.1. Qatarın yolda hərəkəti zamanı aşağıdakılar bələdçinin vəzifə borcudur:

növbətçilik zamanı üzərində adı, soyadı və vəzifəsi yazılan vizit kartoçkasının (nişanının) olması;

sanitariya qaydalarına müvafiq olaraq vaqonun daimi təmizliyini və komfortluğunu təmin edən normal temperaturu saxlamaq;

vaqonun daxili avadanlıqlarının və vaqonlararası keçid meydançalarının düzgünlüyü vəziyyətinə nəzarət etmək;

sanitariya qaydalarına müvafiq olaraq vaqonda gündə ən azı 2 dəfə nəmli təmizləmə işləri aparmaq, tualetdə isə, zərurət yaranarsa gündə 4 dəfədən az olmayaraq döşəmələri yumaq;

elektrik istilik sistemli vaqonların döşəmələrini, ancaq isitmə sistemini açıqdən sonra yumağa icazə verilir;

kombinə edilmiş istilik sistemli vaqonlarda qazanxana şöbəindən başqa döşəmənin, sobanın yüksək gərginlikli elektrik qızdırıcılarını dövrədən açmadan,

nəm əsgilə silinməsinə icazə verilir. Kombinə edilmiş istilik sistemli vaqonların döşəməsinin qazanxana bölməsindən başqa, istilik sisteminin qızdırıcı elementlərini acmadan yuyulmasına icazə verilir;

vaqonda zibil, üzərində **“zibil üçün”** sözləri yazılmış xüsusi qaba yığılmalı sonra isə vaqonun qazanxanasında yandırılmalı və ya bunun atılması üçün cədvəldə göstərilən müəyyən stansiyalarda, tərtibat və dövriyyə məntəqələrində atılmalıdır. Külü və zibili yollara, həmçinin tamburun döşəməsinə, vaqonun keçid meydançasına atmaq qadağandır;

sərnişin qatarlarında sərnişinlər yerli vaxtla saat 8⁰⁰-dan – 10⁰⁰-dək, 15⁰⁰-dən – 17⁰⁰-dək, 20⁰⁰-dən – 22⁰⁰-dək üç dəfədən az olmayaraq, firma qatarlarında və bütün kateqoriyalardan olan qatarların “SV” vaqonlarında isə sərnişinlərin tələbi ilə günün istənilən vaxtında çay, qəhvə, qənnadı məlumatları ilə təmin edilməlidirlər. Sərnişinlərə xidmət edərkən bələdçi ağ gödəkcədə və ya ağ önlükdə olmalıdır;

suqaynadıcıda isti və susoyuducuda soyuq suyun olmasını təmin etməlidir;

yataq yerləri olan vaqonlarda sərnişinləri yataq dəsti ləvazimatları ilə təmin etmək;

yolda hərəkət zamanı sərnişinin istəyi ilə istifadə edilmiş yataq ləvazimatlarını imkan daxilində əlavə ödənc hesabına dəyişmək,

yataq dəstlərini sərnişinlərin yerinə aparmaq, eləcə də əllərin, xəstələrin, yaşlı sərnişinlərin və azyaşlı uşaqları olan sərnişinlərin yataq yerini salmaq (düzəltmək);

yataq dəstlərinin yığışdırılmasını sərnişinlər düşdükdən sonra, müstəsna hallarda isə sərnişinin razılığı ilə, qatarın stansiyaya çatmasına 30 dəqiqə qalmış həyata keçirmək;

radio qurğu sıradan çıxdıqda sərnişinlərə gündüz vaxtı dayanma məntəqələrinin adlarını elan etmək, sanitariya zonalarının sərhədləri və qatarın dayanma müddəti barədə məlumat vermək;

sanitariya zonalarının tələblərinə ciddi riayət etmək, bu zonalardan keçərkən tualetlərin qapılarının bağlı olmasını təmin etmək;

vaqonun pəncərələrinin ehtiyac olarsa bir tərəfdən – dəhliz tərəfdən (ikixətli sahələrdə – çöl tərəfdən) açılmasına, havanın tam kondisiyalaşdırıldığı vaqonlarda isə kondisioner işləyərkən pəncərələrin bağlı olmasına nəzarət etmək;

sərnişinlərin sanitar qovşağından maneəsiz istifadəsini (sanitariya zonaları və stansiyaları, qatarların dayanacaqları istisna olmaqla) təmin etmək;

“LU-72” və ya “İNU-4” formalı blanklarda sərnişinlərin yerləşdirilməsi və yataq dəstlərinlə istifadənin, “LU-73” formalı blanklarda isə boş və boşalacaq yerlərin qeydiyyatını aparmaq;

növbənin qəbul-təhvili zamanı qovluqda gediş sənədlərinin(biletlərin) olub-olmamasını və onların sərnişinlərin tutduğu yerlərə uyğunluğunu və yataq dəstlərinin məsrəfini yoxlamaq və “LU-72” və ya “İNU-4” və “LU-73” formalı blanklarda müvafiq qeydlər etmək;

sərnişinlərə ilkin tibbi yardım göstərmək;

mərkəzləşdirilmiş elektrik istilik sistemi olmadıqda, bunun üçün bərk yanacaqdan istifadə edildikdə vaqonun sərnişin otaqlarında istiliyin saxlanması norması bu Təlimatın 2.9-ci bəndinə uyğun olmalıdır;

3.2. Sərnişinin günahından yataq ləvazimatları itərsə, xarab olarsa, eləcə də kimyəvi təmizlənmə tələb olunan səviyyədə çirklənərsə və ya vaqonun inventarı və avadanlığı sıradan çıxarsa (zədələnsə) bu barədə vaqon bələdçisi qatar rəisinə məlumat verməli, o isə öz növbəsində, zədələnmiş və itmiş əmlakın qiymət cədvəlinə əsasən sərnişini cərimə etməli və ona ödəniş haqqında “QU-57” formalı qəbz verməlidir.

3.3. Qatarın hərəkəti zamanı vaqon bələdçiləri baş və sonuncu (quyruq) vaqonlarda qeyri-işlək tamburun yan və kəllə qapılarını daxili kilidlə (“*sekretka*”) və xüsusi açarlarla bağlı saxlamalıdırlar. Digər vaqonlarda isə qeyri-işlək tamburun yan qapıları daxili kilid və xüsusi açarlarla, işlək tamburda isə yalnız daxili kilidlə bağlanır. Vaqondan vaqona keçmək üçün kəllə qapıları bağlı olmalıdır.

3.4. Vaqon bələdçisi sərnişinləri onların düşəcəyi stansiyaya çatmasına 30 dəqiqə qalmış bu barədə xəbərdar etməlidir.

Qatar stansiyaya çatdıqdan və tam dayandıqdan sonra vaqon bələdçisi minik platforması tərəfdən işlək tamburun qapısını açmalı, yüksək platforma olmadıqda isə açılan meydançanı (önlüyü) qaldırmalı və cəftə ilə bağlamalı, tutacaqları silməli və sərnişinlərin vaqondan düşürülməsinə və mindirilməsinə başlamalıdır. Qatar dayanacaqda 5 dəqiqədən az dayandıqda və vaqondan düşən və ya vaqona minən sərnişin olmadıqda vaqon bələdçisi qapını açmalı və tamburda dayanaraq sərnişinlərə vaqondan çıxmamağı məsləhət görməlidir; sərnişin qatarı yola düşən zaman qapını bağlamalı, sonuncu (quyruq) və qərargah vaqonun bələdçiləri isə stansiyanın platformasının sonuna qədər qatarı müşayiət etməli və sonra eyni ilə tambur qapılarını bağlamalıdırlar.

3.5. Qatar stansiyada 10 dəqiqədən çox dayandıqda vaqon bələdçisi vaqonaltı avadanlıqları, tormoz dartı ötürücülərini nəzərdən keçirməli, qış vaxtlarında isə tormoz dartı ötürücülərinin normal işinə maneə yarada biləcək buzları qoparmalı,

eləcə də akkumulyator batareyalarının deflektorlarını buzdan və qardan təmizləməlidir.

3.6. Stansiyada dayanan sənişin qatarlarının bələdçiləri qonşu yolla hərəkət edən sənişin qatarının keçməsindən öncə vaqonun həmin tərəfdən qapılarını bağlamalı və sənişinləri qonşu yolla keçməsi gözlənilən qatar barədə xəbərdar etməlidir.

3.7. Xətti stansiyalarda bələdçi gediş sənədlərinin (biletlərin) hansı vaqona verilməsindən asılı olmayaraq gediş sənədli (biletli) sənişinlərin həmin qatara minməsinə təmin etməli və qatar hərəkətdə olarkən sənişinlərin qatara minməsinə və düşməsinə yol verməməlidir.

3.8. Vaqona minəndən sonra bələdçi sənişinlərdən gediş sənədlərini (biletləri) alaraq, komposter nişanlarını pozmadan azca cırmaqla onu ləğv etməlidir. Sonra əsas gediş sənədi sənişinə qaytarılır, nəzarət kuponu isə bələdçidə saxlanılır. Qatar təyinat məntəqəsinə çatdıqdan sonra nəzarət kuponları qatar rəisinə təhvil verilir. Yolda hərəkət zamanı başqa sənişin qatarına minməli olan tranzit sənişinlərin və yolda dayanmaq istəyən sənişinlərin yol sənədləri (biletləri) ləğv edilmir.

Bütün növ xidməti dəmir yolu gediş sənədləri ləğv edilmir və sənişinin özündə saxlanılır.

Yataq yerləri olan vaqonlarda gediş sənədləri, bütün formalarda olan xidməti və vaqon biletləri yolun sonuna qədər onların saxlanmasına məsuliyyət daşıyan vaqon bələdçinin yanında xüsusi qovluqda olmalıdır.

Bələdçi tranzit sənişinlərin gediş sənədlərini qatar dəyişmə (sənişinlərin bir qatardan digər qatara minmə) məntəqəsinə (stansiyasına) çatmasına 30 dəqiqə qalmış özlərinə qaytarmalıdır. Həmin qatarda yol getməyən şəxslərə istifadə olunmuş gediş sənədləri (biletləri) vermək qəti qadağandır.

3.9. Vaqon bələdçisi tərəfindən sənişinlərdən alınmış gediş sənədlərinin (biletlərin) itməsi aşkar edildikdə, vaqon bələdçisi bu barədə dərhal qatar rəisinə məlumat verir və sənişin və qatar rəisi tərəfindən imzalanmaqla akt tərtib edir. Akt qatarın 10 dəqiqədən az olmayaraq dayandığı stansiyanın ştempeli ilə təsdiq edilir. Həmin stansiya sənişinə hərəkətin sonuncu stansiyasına qədər, arxa tərəfində **“İtirilmişin əvəzinə”** qeydi yazılmış yeni gediş sənədi (bilet) verir. Gediş sənədi (bilet) qatar rəisi və ya bələdçi tərəfindən sənişinin iştirakı olmadan bilet kasasında tərtib edilir.

3.10. Sənişinlərin qonşu yollarda dayanan qatarlara, stansiyanın sənişin binasına (vağzala) tamburdan keçməsi lazım gəldikdə bələdçi vaqonun işlək tamburunun hər iki yan qapısını açıq saxlamalı, açılan meydançanı (“önlüyü”) qaldırmalı və sənişinlərin keçməsinə nəzarət etməlidir.

3.11. Xidmət etdiyi vaqonun sənişininin qatardan qaldığını aşkar edən bələdçi bu barədə dərhal qatar rəisinə xəbər verməli və onun əl yüklərinin adını və yerlərin sayını göstərməklə akt tərtib etməlidir. Akt qatar rəisi, bələdçi və iki nəfər sənişin tərəfindən imzalanmalıdır.

3.12. Bələdçinin vəzifə borcudur:

sənişinlər tərəfindən yanğın təhlükəsizliyi qaydalarının tələblərinə riayət olunmasına nəzarət etmək;

sənişinlər tərəfindən açıq alovdan istifadə etməsinə, tezalışan və partlayıcı maddələrin aparılmasına, siqaret çəkmək üçün ayrılmayan yerlərdə siqaret çəkməsinə, elektrik cihazların (elektrik üzqırxaqları istisna olmaqla) qoşmasına yol verməmək;

elektrik ölçmə cihazlarının göstəricilərinə, buksun qızmasına nəzarət işarəvericisinə ("SKNB"), yanğın işarəvericisinə ("UPS") və vaqonun idarəetmə pultundakı digər elektrik avadanlıqlarına nəzarət etmək;

qatarın 5 dəqiqədən artıq dayandığı stansiyalarda vaqonaltı avadanlıqlara baxış keçirmək.

3.13. Vaqon bələdçisi qatarın hərəkətinin təhlükəsizliyini təmin etmək üçün borcludur:

vaqonun elektrik avadanlığının hər hansı qütbündə qısaqapanma baş verdikdə (idarəetmə lövhəsində lampaların biri söndükdə, digəri isə tam közərmə ilə yandıqda), qəza işıqlandırılması dövrəsindən (gecə vaxtı) və qəza işarəvericisindən ("SKNB", "UPS") başqa bütün elektrik enerjisi istehlakçılarını açmağa və qatar elektromexanikini və ya qatar rəisini çağırmağa;

vaqonda insanların həyatını və ya hərəkətin təhlükəsizliyini qorxu altına alan nasazlıq baş verdikdə, eləcə də buksun qızmasına nəzarət işarəvecisi (BQNİ) işə düşdükdə (ara verilmədən zəng çaldıqda) dərhal stop-kranla qatarı dayandırmalı, bütün işlər başa çatana qədər qatarın maşinisti tərəfə günün işıqlı vaxtı açılmış vəziyyətdə qırmızı bayraq, qaranlıq vaxtı isə işarə fənərinin qırmızı işığını yandırmaqla dayan işarəsi verməli, operativ qərarlar qəbul edilməsi üçün qatar elektromexanikini və ya qatar rəisini telefonla və ya zəncirvari üsulla çağırmalıdır;

maşinistə vermiş olduğu dayan işarəsinin qonşu vaqonların bələdçilərinin də verməsinə əmin olmalı, qatar elektromexaniki və ya qatar rəisi vaqonun yanına gələne qədər buksunun qızma dərəcəsini əl ilə təyin etməlidir;

buksun qızmasına nəzarət işarəvecisinin (BQNİ) nasaz olması müəyyən edildikdə və onun nasazlığını dərhal aradan qaldırmaq mümkün olmadıqda, qatar elektromexaniki işarəvericininin fəaliyyətini dayandırır, vaqon bələdçisini reys jur-

nalında imza etdirməklə BQNİ-də olan nasazlıq düzəldilənə qədər qatarın cədvəl üzrə dayanma müddəti 5 dəqiqədən çox olan stansiyalarda həmin vaqonun əl ilə bütün bukslarının yoxlanılmasının vacibliyi barədə təlimatlandırır;

sərnişin qatarının mənzildə təcili tormozlanması (məcburi dayanması) zamanı vaqon bələdçisi öz vaqonunda işlək hissələrə, bukslara, avtotormozu və elektrik avadanlıqlarını bərkitmə detallarına vizual baxış keçirməklə qatarın dayanma səbəbini aydınlaşdırmalıdır. Vaqonda qatarın sonrakı hərəkətinə maneə yaradacaq nasazlıq aşkar edildikdə, bələdçi dərhal lokomotiv tərəfə dayanma işarəsi verməli və qatar rəisini çağırmalıdır ki, o da nasazlığın aradan qaldırılmasını təşkil etməli və ya qatarın sonrakı hərəkəti haqda qərar qəbul etməlidir. Lokomotivin maşinisti tərəfindən avtotormozlar buraxıldıqdan sonra vaqon bələdçisi xidmət etdiyi vaqonun tormozunun buraxılmasını yoxlamalıdır. Qatar yola düşdükdən sonra isə vaqon bələdçiləri tamburdan qatarın hərəkətini izləməli və tormozların buraxılması, qığılcımlanma və ya digər nasazlıqlar olduqda qatarın dayandırılması üçün tədbirlər görməlidirlər.

Sərnişin qatarı enişdə (və ya yoxuşda) dayandıqda lokomotivin maşinisti tərəfindən üç uzun fitlə verilən – **“Tormozla!”** səs işarəsinin tələbinə əsasən vaqon bələdçiləri xidmət etdikləri vaqonlarda əl tormozlarını hərəkətə gətirməli, qatarın hərəkətə gətirilməsindən əvvəl isə lokomotivin maşinisti tərəfindən iki uzun fitlə verilən – **“Tormozları burax!”** – səs işarəsinin tələbinə əsasən xidmət etdikləri vaqonlarda əl tormozlarını buraxmalıdırlar.

Yanğın işarəvericisi işə düşdükdə idarəetmə blokunda akustik səs işarəsini açmalı, onun lövhəsində yanğının yerini təyin etməli, sonra isə həmin yerə baxış keçirməklə göstəricilərin düzgünlüyünə əmin olmalı; yanğın haqqında yanlış işarə zamanı qatar elektromexanikini və ya qatar rəisini çağırmalıdır.

3.14. Qeyri-standart hallarda sərnişinlərin təhlükəsizliyini təmin etmək üçün vaqon bələdçisinin borcudur:

vaqonda partlayış olduqda stop-kranla qatarı dayandırmaq, qatar rəisini çağırmaq, sərnişinlərə ilkin tibbi yardım göstərmək. Qatarın sonrakı hərəkətinin mümkünlüyünü qatar rəisi lokomotivin maşinisti ilə birlikdə müəyyən edir. Hadisə nəticəsində sərnişinlərin xəsarət alması (əlavə N1) və hadisə barədə ümumi akt (əlavə N2) tərtib edilir;

sərnişin vaqonu çöldən atəşə tutulduqda qatar rəisini çağırmaq və sərnişinlərin pəncərədən aşağı səviyyədə olmalarını tələb etmək;

vaqonun daxilində atışma baş verdikdə qatar rəisinə məlumat vermək, sərnişinləri qonşu vaqona təxliyə etmək və polis işçilərini çağırmaq;

vaqonda şübhəli və ya sahibsiz əşya aşkar edildikdə “Sərnişin qatarlarında terror aktlarının qarşısının alınması və sərnişinlərin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üzrə qatar briqadası işçilərinin yaddaş kitabçası”nı rəhbər tutmaq

3.15. Yanğın aşkar edildikdə vaqon bələdçisi “Sərnişin qatarları vaqonlarında yanğın təhlükəsizliyinin təmininə dair Təlimat”ın 5-ci bəndinin tələblərinə müvafiq fəaliyyət göstərməlidir. Eyni zamanda onun vəzifə borcudur:

qatarın tuneldə, körpünün üstündə, viadukda, yol aşırımlarında (ötürücülərdə), körpünün altında və sərnişinlərin təhlükəsizliyinə imkan verməyən, yanğının söndürülməsinin təşkiliyə mane olan digər yerlərdə olması halları istisna olmaqla qatarı stop-kranla dayandırmaq;

zəncirvari üsulla qatar rəisini və qatar elektromexanikini çağırmaq və qonşu vaqonların bələdçilərinə yanğın haqda xəbər vermək;

sərnişinləri bu məzmununda xəbərdar etmək: ***“Vətəndaş sərnişinlər! Gözlənilən yanğın təhlükəsilə əlaqədar vaqonları təcili tərk etməyinizi xahiş edirəm. Vaqonun bütün qapıları və qəza çıxışları açıqdır”***;

elektrik avadanlıqlarının, işıqlandırma sisteminin idarəetmə lövhələrində, eləcə də havalandırma sisteminin yerləşdiyi zonadan və vaqonun qəza işıqlandırma dövrəsindən (gecə vaxtı) başqa, bütün yüksək və alçaq gərginlikli elektrik enerjisi istehlakçıları açmaq;

elektrik avadanlığı ilə əlaqəsi olmayan və ya naməlum səbəblərdən törənmiş yanğın zamanı havalandırma sisteminin yerləşdiyi zonadan və vaqonun qəza işıqlandırma dövrəsindən (gecə vaxtı) başqa, bütün yüksək və alçaq gərginlikli elektrik enerjisi istehlakçıları açmaq;

elektrik avadanlığını şəbəkədən açıdıqdan sonra qatar rəisinin və qatar elektromexanikinin gəlməsini gözləmədən yanğının söndürülməsinə başlamaq.

3.16. Sərnişinlərin təhlükəsizliyi zamanı qəza baş verən vaqonun və qonşu vaqonun bələdçilərinin vəzifə borcudur:

qəza baş verən vaqonun hər iki tamburunun bayır qapılarını (hündür platforma olmadıqda eyni zamanda önlükləri) açmaq və onları rəzə ilə bağlamaq;

qəza çıxışlarını (vaqonun konstruksiyası ilə nəzərdə tutulmuş yerlərdə) açmaq;

qonşu vaqonların qapılarını açmaq və sərnişinlərin keçməsinə təmin etmək;

vaqonda yanğının əmələ gəlməsi yerindən asılı olaraq yolda hərəkət zamanı, qatarın dayandırılması istisna edilən yerlərdə, qatarın hərəkətinin əks istiqamətində

alovun yayılması nəzərə alınmaqla imkan daxilində (mümkün qədər) sənişinlərin təxliyəsinə həyata keçirmək;

bütün sənişinlərin vaqonu tərk etməsini yoxlamaq, bütün sənişinlərin vaqonu tərk etməsinə tam əmin olduqdan sonra isə mövcud yanğınsöndürən vasitələrlə yanğının söndürülməsinə başlamaq.

3.17. Qatarın yolda hərəkəti zamanı yanğın təhlükəsizliyi qaydalarının tələblərinin yerinə yetirilməsi məsuliyyəti sənişin vaqonlarında və vaqon-videosalonlarda vaqon bələdçilərinin, baqaj vaqonlarında – baqaj paylayıcılarının, poçt vaqonlarında – poçt vaqonları ekspeditorlarının, vaqon restoranlarda – vaqon-restoranların direktorunun, vaqon-kafelərdə – bələdçilərin və vaqon-kafe müdirinin, vaqon-dizel elektrik stansiyalarında isə – dizel elektrik qurğularının baş mexanikinə üzərinə düşür.

3.18. Elektrik avadanlıqlarının idarəetmə pult və lövhələrinin nasazlığı aşkar edildikdə vaqon bələdçisi bu haqda qatar rəisinə və ya qatar elektromexanikinə xəbər verməlidir.

3.19. Bələdçiyə elektrik avadanlığını, soyuducu və rabitə avadanlığını, həmçinin buksun qızmasına nəzarət işarəvericisini və yanğın işarəverici qurğusunu təmir etmək və tənzimləmək qadağandır. Göstərilən avadanlıqlarda nasazlıq aşkar etdikdə bələdçi onu şəbəkədən açmalı (söndürməli) və qatar elektromexanikinə çağırmalıdır.

3.20. Civəli kontakt istilik ölçəni (termometr) sındıqda vaqon bələdçisi qatar rəisini çağırmalı və dərhal tökülmüş civəni qaba yığmalı, onun vaqonun döşəməsinə yayılmasına imkan verməməlidir. Civə insan dərisinə düşdükdə onu təmizləməli və "Dəmir yolu nəqliyyatında sənişindəşimanın sanitariya normaları"na müvafiq qaydada hərəkət etməlidir.

3.21. Qatar rəisindən qatarın hərəkət marşrutunun dəyişməsi barədə məlumat alan vaqon bələdçisi sənişinləri yeni marşrut üzrə hərəkət qaydaları barədə məlumatlandırmalıdır. Qatarda radio-rabitə olmadıqda lazımi məlumatı maşinist köməkçisi birinci vaqonun bələdçisinə, o isə, öz növbəsində, digər bələdçilərə və qatar rəisinə çatdırmalıdır.

Nasaz sənişin vaqonunun açılması zamanı bələdçi sənişinlərə onların qatarın başqa vaqonlarında yerləşdiriləcəkləri barədə vaxtında məlumat verməlidir.

3.22. Bələdçilərin növbətçilik qaydası cədvəllə müəyyən edilir. Cədvəl hər bir vaqonda daimi bir bələdçinin olmasını təmin etmək hesabı ilə tərtib edilir.

3.23. Sənişin qatarında təftiş yalnız qatar rəisinin və ya onu əvəz edən şəxsin iştirakı ilə aparıla bilər.

Xidmət etdiyi vaqonda təftiş zamanı bələdçinin vəzifə borcudur:

müfəttişlərin xidməti kupeyə və vaqonun digər otaqlarına sənişinlərə rahatsızlıq törətmədən daxil olmasını təmin etmək;

yataqlı vaqonlarda təftiş edənlərə sənişinlərdən alınmış gediş sənədləri (biletləri) olan qovluğu təqdim etmək;

ümumi və şəhərlərarası (vilayətlərarası) vaqonlarda sənişinlərin gediş sənədlərinin (biletlərinin) yoxlanılması zamanı təftiş edənləri müşayiət etmək;

təftiş edənlərin tələbinə əsasən boş və boşalacaq yerlərin düzgün qeydiyyatını, yataq ləvazimatı dəstlərinin məsrəfini, həmçinin pullu xidmətlərə görə alınmış nağd pulların doğruluğunu təsdiq edən sənədləri təqdim etmək;

təftiş prosesində sənişinlərə xidmətlə bağlı suallar yarandıqda lazımı izahatlar vermək;

vaqonda biletsiz sənişinlərin və artıq əl yüklərinin daşınması, yataq dətlərinin təkrar istifadəsi və digər pozuntular (qanunsuzluqlar) aşkar edildikdə yazılı izahat vermək.

3.24. Vaqon bələdçisi xəstə aşkar etdikdə və ya xəstəliyə şübhə olduqda, gözlənilməz doğuş yarandıqda sənişin qatarının rəisini bu barədə məlumatlandırmalıdır. Xəstələnmiş sənişin və ya zahı yaxınlıqda tibb məntəqəsi olan dəmir yolu stansiyasında düşürdülmə bilər. Bu zaman xəstələnmiş sənişin və ya zahının stansiyanın tibb məntəqəsinin işçilərinə təhvil verilməsi və əlavə yataq dəsti istifadə olunması barədə akt tərtib edilir.

Kəskin bağırsağ infeksiyası və qida zəhərlənməsi olan xəstə (xəstələr) aşkar edildikdə vaqon bələdçisi borcludur:

daxili radio-rabitə və ya qonşu vaqonun bələdçisi vasitəsilə xəstə barədə dərhal qatar rəisini məlumatlandırmağa;

tibb işçiləri gələne qədər xəstəni (xəstələri) ayırma kupədə izolə edilmiş halda saxlamağa.

3.25. Qatarın yolda hərəkəti zamanı vaqon bələdçi aşağıdakı pozuntulara görə məsuliyyət daşıyır:

buksun qızmasına nəzarət işarəvericisini ("SKNB") açmağa görə;

həmin qatara gediş sənədi (bilet) olan sənişinin minməsinə etiraz etməsinə görə;

qatarın cədvəl üzrə dayanacağı nəzərdə tutulan aralıq stansiyalarda vaqondan çıxmadığına görə;

sərnişinin gediş sənədində (biletdə) göstərilən təyinat stansiyasından tez və ya gec düşürülməsinə görə;

sərnişinlərin vaxtında və təhlükəsiz şəraitdə düşməsinə və minməsinə təmin etməməyə görə;

qatarın sxemi üzrə vaqonun sıra nömrəsinin olmamasına görə;

vaqonun tualetinin birini istifadə üçün bağladığına görə;

biletsiz sərnişinlərin və artıq əl yüklərinin daşınmasına görə;

yataq dəstlərindən təkrar istifadəyə görə;

göstərilən xidmət müqabilində müəyyən olunmuş qiymətdən çox pul almağa görə;

xidməti kupədə və salonda siqaret çəkilməsinə görə;

alkoqol, narkotik və ya toksiki keflənmə vəziyyətində olmağa görə;

sərnişinlərin yerləşdirilməsinin və yataq dəstlərinin məsrəfinin qeydiyyatı üzrə "LU-72" və ya "LNU-4" formalı blankları vaxtında doldurmamağa görə;

boş və boşalacaq yerlər barədə məlumatları yanlış və ya vaxtında verməməyə görə;

sərnişinlərə xidmət zamanı davranış etikasını pozmağa görə;

müəyyən edilmiş forma və ya firma geyimlərinin növbətçi bələdçi tərəfindən pozulmasına görə;

3.26. Bələdçilərə qadağandır:

paltar və digər əşyaları qazanxana otaqlarında, elektrik sobalarında, suqaynadıcılarda, mətbəx plitələrində qurutmaq;

işıqlandırma və boru kəmərlərini qızdırmaq üçün açıq alovdan istifadə etmək;

tezalısan mayeləri saxlamaq və daşımaq;

elektrik qızdırıcı cihazlarında və vaqonun elektrik sxemində nəzərdə tutulmayan digər məişət avadanlıqlarını (maqnitofonları, radioqəbulediciləri və s.) şəbəkəyə qoşmaq;

istilik sisteminin qazanını, suqaynadıcını tezalısan və maye yanacağı (kerosin, benzin, yağ və s.) köməyi ilə alışdırmaq;

qatarın hərəkəti zamanı vaqona minmək və vaqondan düşmək;

vaqonu nəzarətsiz qoymaq.

4. Qatar dövriyyə məntəqəsinə çatan zaman bələdçinin vəzifələri

4.1. Sərnişin qatarı dövriyyə məntəqəsinə çatdıqdan sonra vaqon bələdçisi borcludur:

vaqonu yoxlamaq, yaddan çıxmış əşya aşkar edildikdə onları akt tərtib etməklə yaddan çıxan əşyaların saxlandığı kameraya təhvil vermək;

kənar şübhəli əşya aşkar edildikdə "Sərnişin qatarlarında terror aktlarının qarşısının alınması və sərnişinlərin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üzrə qatar briqadası işçilərinin Yaddaş kitabçası"nı rəhbər tutmaq;

vaqon avadanlıqlarını müayinə etmək, hər hansı bir çatışmazlıq və ya nasazlıq aşkar edildikdə onun aradan qaldırılması ilə əlaqədar tədbirlər görülməsi üçün qatar rəisinə və ya elektrik mexanikinə xəbər vermək;

vaqonu geri reysə hazırlamaq: sərnişin salonunu, xidməti otaqları və tualetləri yumaq, hərəkətedici hissələri, tormoz və avtomatik qoşqu avadanlıqlarını, keçid meydança və tamburları, ayaqaltı və tutacaqları çirkədən, qar və buzdan təmizləmək, zibil yeşiklərini təmizləmək və yumaq, qapı və pəncərə şüşələrini silmək, vaqonun su ilə təchiz olunmasına nəzarət etmək.

4.2. Dövriyyə məntəqəsində vaqonlarda bələdçilərin növbətçilik qaydası iş cədvəlinə uyğun müəyyənləşdirilir. Bələdçi növbədə olmayan vaxt ərzində öz istəyi ilə stansiyanın ərazisini (vaqonu) tərk edə bilər. Bunun üçün o qərargah vaqonuna gələrək qatar rəisini məlumatlandırır. Geri qayıtdıqda da qərargah vaqonuna gələrək qayıtması barədə qatar rəisinə məlumat verir.

5. Sərnişin qatarı tərtibat məntəqəsinə çatan zaman vaqon bələdçisinin vəzifələri

5.1. Sərnişin qatarı tərtibat məntəqəsinə çatdıqdan sonra vaqon bələdçisi borcludur:

vaqonu yoxlamaq, yaddan çıxmış əşya aşkar edildikdə onları akt tərtib etməklə yaddan çıxan əşyaların saxlandığı kameraya təhvil vermək;

istifadə olunmamış çay ərzağını təhvil vermək;

istifadə olunan və təmiz yataq dəstlərini təhvil vermək;

pullu xidmətlərdən əldə edilmiş pulu təhvil vermək;

çıxarılıb taxılan avadanlıq və inventarı qəbul edən bələdçiyə və ya sərnişin vaqonu ehtiyata qoyulduqda anbara təhvil vermək;

yolda tərtib edilmiş aktları sərnişin xidməti məntəqəsinə təhvil vermək;

“Sərnişin vaqonunun qəbulu, təhvili və avadanlıqlarının texniki vəziyyəti Jurnalı”nda (Forma VU-8) qeydiyyat aparmaq;

vaqonda gəmiricilər və həşəratlar aşkar edildikdə qatar rəisinə məlumat vermək;

növbəti işə çıxma vaxtına imza etmək.

5.2. Bələdçi vaqonun daxili və çıxarılıb taxılan avadanlıq və inventarlarının saxlanması görə məsuliyyət daşıyır.

6. Beynəlxalq sərnişin qatarlarında vaqon bələdçilərinin əlavə vəzifə borcları

6.1. Beynəlxalq sərnişin qatarlarında vaqonlara xidmət edən qatar briqadası müəyyən edilmiş davranış normalarına riayət etməli, qatarın keçdiyi dövlətlərin ərazisində yaşayan xalqların adət və ənənələrinə hörmətlə yanaşmağa və həmin dövlətlərin qanunvericilik aktlarına riayət etməyə borcludur.

6.2. Qatarda sərhəd və gömrük yoxlaması aparılan zaman vaqon bələdçisi sərhəd və gömrük orqanlarına kömək etməlidir.

6.2.1. Sərhəd-gömrük yoxlamasının aparılması zamanı bələdçiyə qadağandır:

vaqondan uzaqlaşmaq;

sərnişinləri vaqondan buraxmaq və ya vaqondan keçirmək.

6.2.2. Qatarın sərhəd stansiyalarına çatmasına 10 dəqiqə qalmış bələdçinin vəzifə borcudur:

qeyri-işlək tamburda tualetləri və qapını bağlamaq. Gecə vaxtı vaqonda tam işıqlandırılmanı qoşmaq;

sərnişinlərə qarşıdakı sərhəd-gömrük yoxlaması haqqında məlumat vermək, onun aparılma qaydasını sərnişinlərə izah etmək və sərhəd-gömrük yoxlanışının vacibliyi, (sənədlərin, baqajın yoxlama üçün hazırlanması) barədə onları xəbərdar etmək;

yoxlama vaxtı vaqonun kupesindən çıxmağın qadağan olunması barədə sərnişinləri xəbərdar etmək;

6.3. Beynəlxalq sərnişin qatarının vaqon bələdçisi bu Təlimatda göstərilən normativ sənədlərdən başqa aşağıdakıları da bilməlidir:

Beynəlxalq sərnişindəşimə barədə Sazişi ("SMPS") və "SMPS"-ə əlavə Xidməti vəzifə təlimatını, eləcə də yol sənədlərinin aparılması qaydasını;

beynəlxalq sərnişindəşimada ("PPV") vaqonlardan istifadə qaydalarını;

hərəkət marşrutunda sərnişinlərlə və xarici dövlətin dəmir yolu işçiləri ilə lazımi ünsiyyət yaratma həcmində xarici dili;

yolda hərəkət zamanı keçdiyi dövlətlərin dəmir yolu qaydalarını, eləcə də vaqonun təyinat ölkəsinin dəmir yolunda və tranzit dəmir yollarında tətbiq edilən qatar və manevr işarələrini;

xidmət etdiyi istiqamətdə dəmir yolu stansiyalarının və qatardəyişmə (bir qatardan düşüb digər qatara minmə) məntəqələrinin yerləşməsini;

qatarın və ya vaqonun keçdiyi ölkədə qüvvədə olan ümumi gömrük, sərhəd və valyuta qanunlarını.

6.4. Qoşma vaqonların vaqon bələdçiləri "Azərbaycan Dəmir Yolları" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin xaricdəki nümayəndəliklərinin telefon nömrələrini və ünvanlarını bilməli və gözlənilməz hadisə baş verdikdə bu barədə dərhal nümayəndəliyə xəbər verməlidir.

6.5. Yolda hərəkət zamanı bələdçinin vəzifə borcudur:

sərnişinlərə onların gedişi haqqında lazımi izahatlar vermək və ya onların digər vəzifəli şəxslərdən izahat almalarına köməklik etmək;

yataq yerlərini vaxtında salmaq (düzəltmək), sərnişinləri qəzet, jurnal, reklam və informasiya materialları, eləcə də çay ərzağı, şahmat və s. mədəni inventarla təmin etmək;

sərnişinlərin tələbi ilə beynəlxalq gediş sənədlərində müəyyən edilmiş qeydlər aparmaq və onları stansiyanın möhürü (ştempeli) ilə təsdiqləmək;

vaqon texniki nasazlıq nəticəsində açıldıqda sərnişinləri bu barədə xəbərdar etmək və gediş sənədləri (biletlər) üzərində vaqonun açılması barədə müvafiq qeydlər aparmaq, sənədləri və plaskartları onlara vermək, sərnişinləri onların razılığı ilə başqa vaqonlarda yerləşdirmək üçün tədbirlər görmək, ilk növbədə uşaqlı qadınlara, əlillərə lazımi köməklik göstərmək. Sərnişinləri yataqlı yerləri olan "SV" vaqonlarında yerləşdirməyə imkanı olmadıqda, qatar rəisinin köməyi ilə onları oturacaq yerləri olan vaqonlarda yerləşdirmək.

6.6. "SV" və ya uzanmaq üçün yerləri olan vaqonlar açıldıqda bələdçinin borcudur:

sərnişinlərə kupon kitabçası ilə birlikdə gediş sənədi, kupon və plaskartlar vermək;

sərnişində olan plaskartda və bələdçinin marşrutunda bu məzmununda qeydiyyat aparılmalıdır: “_____” _____ **20_____ci il tarixdə _____ N-li vaqon _____ stansiyasında açılmışdır**” və öz imzası ilə təsdiq etmək. Sərnişin yolun çox hissəsini getdikdə, “SV” vaqonları və yataq yerləri olan vaqon üçün plaskart bələdçidə qalmalıdır.

qatarın tərkibində daha bir “SV” vaqonu və ya yataq yerləri olan vaqon olduqda, sərnişinləri qəbul edən bələdçiyə vaqonda yataq plaskart yerlərinin nömrələri və yerləri dəyişdirilən sərnişinlərə plaskartları verən ölkənin adı barədə məlumatlar vermək. Əgər sərnişin qatarında başqa “SV” vaqonu və ya uzanmaq üçün yerləri olan vaqon olmadıqda, digər vaqona mindirilən sərnişinlərin plaskartları bələdçidə qalır.

6.7. “SMPS” qrup bileti ilə gediş sənədində (biletində) göstəriləndən az sayda sərnişin səyahətə çıxdıqda, bələdçi bilet-kuponda müvafiq qeydiyyat aparmalıdır.

6.8. Vaqon bələdçisi qatarda vaqon-restoran olduqda sərnişinlərdən səhər yeməyi, səhər qəhvəsi, nahar və s. sifarişləri qəbul etməli, eləcə də onları oradan hansı ərzaq məhsulları və içkilər əldə etmək imkanının olduğu barədə məlumatlandırılmalıdır.

6.9. Bələdçiyə öz hesabına alınmış malları sərnişinlərə satmaq, çay pulu tələb etmək və onu almaq, öz poçtunu daşımaq və onu sərnişinlərdən almaq, kənar şəxslərdən bağlama (banderol) qəbul etmək, gömrük vergisi qoyulmuş əşyaları daşımaq, yolda spirtli içkilər qəbul etmək qadağandır.

6.10. Bələdçi sərnişinlərə vaqondan düşən və ya vaqona minən zaman kömək etməlidir.

6.11. Bələdçi yol sənədlərini (yol cədvəlini) səliqə ilə aparmalı, gömrük orqanlarına gömrük bəyannamələrini təqdim etməli, həmçinin valyutanı müəyyən edilmiş qaydada təhvil verməlidir.

6.12. Sərhəd stansiyasında vaqonun bir rels izindən digərinə keçirilməsi zamanı bələdçi sərnişinlər tərəfindən təhlükəsizlik texnikası qaydalarına riayət edilməsinə və vaqonun avadanlıqlarının (tormoz xortumlarının, keçid meydançalarının, vaqonlararası birləşmələrin) xarab olmasına yol verilməməsinə nəzarət etməlidir.

6.13. Sərnişin qatarının sərhəd stansiyaları arası mənzildə, sərhəd rayonunda hərəkəti zamanı bələdçi sərnişinlər və xidməti işçilər üçün müəyyən edilmiş qaydalara riayət olunmasını təmin etməlidir.

6.14. Gedişin başa çatmasına 30 dəqiqə qalmış, “SMPS” kupon kitabçalarını və bilet-kuponunun cildini (üz qabığı) sərnişinlərə qaytarmalı, o sonadək istifadə olunmadıqda isə “SMPS” plaskartını hesabat üçün özündə saxlamalıdır.

6.15. Vaqonda sənişinlər tərəfindən unudulmuş əşyalar aşkar edildikdə, vaqon bələdçisi qatar rəisinin iştirakı ilə əşyaların ətraflı təsvirini əks etdirməklə akt tərtib etməli və həmin əşyanı vaqonun keçdiyi ölkənin sərhəd stansiyası rəisinə imzaltdırmaqla təhvil verməlidir.

6.16. Xarici dəmir yollarında vaqonun və onun avadanlığının xarab olması "PPV"-yə müvafiq olaraq sənədləşdirilir. Bələdçi bu barədə qatar rəisinə məlumat verir, sənişindən vaqonun məxsus olduğu dəmir yolunun qiymət cədvəlinə uyğun olaraq ödəniş alınır və ona müvafiq qəbz verilir və akt tərtib edir.

7. Sonuncu (quyruq) vaqon bələdçisinin əlavə vəzifələri

7.1. Sonuncu (quyruq) vaqonlara xidmət edən bələdçi vəzifəsinə ən azı bir illik iş təcrübəsinə malik olan, müvafiq imtahan verdikdən sonra və sonuncu (quyruq) vaqon bələdçisi vəzifəsinə yerinə yetirmək hüququ verən xüsusi vəsiqə alan bələdçilər təyin olunurlar.

7.2. Sonuncu (quyruq) vaqonun bələdçisi vaqonun qəbulundan sonra baş konduktor çantasını almalıdır.

7.3. Sonuncu (quyruq) vaqonun bələdçisinə aşağıdakı əlavə vəzifələr həvalə edilir:

vaqonu qəbul edərkən sonluq işarə fənərlərinin şüşələrinin sazlığını və təmizliyini, qatarın sonu işarəvericilərinin işıqlandırılması üçün elektrik lampalarının (40 **Wt**) olub-olmamasını yoxlamaq, yolda hərəkət zamanı isə onların işinə nəzarəti təmin etmək;

sənişin qatarı avtobloklama ilə təchiz edilmiş sahələrdə dayandıqda, sonuncu (quyruq) vaqonun bələdçisi qatar işarələrinin görünmə dərəcəsini yoxlamalı, mənzili diqqətlə müşahidə etmək, arxadan qatarın gəldiyi göründükdə, onun dayandırılması üçün tədbirlər görmək;

sənişin qatarı stansiyadan yola düşən zaman, sonuncu (quyruq) vaqonun bələdçisi sənişin platforması tərəfə (platformanın sonuna qədər): gündüz – bükülü sarı bayraq,

gecə – şəffaf ağ işığı olan əl fənəri göstərmək;

sənişin qatarı mənzildə məcburi dayandıqda lokomotivin maşinistinin göstərişi ilə sonuncu (quyruq) vaqonun bələdçisi tərəfindən çəpərləmə aparılır;

sənişin qatarını çəpərləməyə ehtiyac olmadıqda lokomotivin maşinistinin işarəsi ilə (bir uzun fit) qatarı çəpərləyən sonuncu (quyruq) vaqonun bələdçisi əvvəl qoyulmuş çəpərləməni götürür;

sənişin qatarı stansiyadan yola düşən zaman, sonuncu (quyruq) vaqonun bələdçisi sənişin platforması tərəfə (platformanın sonuna qədər): gündüz – bükülü sarı bayraq, gecə – şəffaf ağ işığı olan əl fənəri göstərmək;

sərnişin qatarı mənzildə məcburi dayandıqda lokomotivin maşinistinin göstərişi ilə sonuncu (quyruq) vaqonun bələdçisi tərəfindən çəpərləmə aparılır; sərnişin qatarını çəpərləməyə ehtiyac olmadıqda lokomotivin maşinistinin işarəsi ilə (bir uzun fit) qatarı çəpərləyən sonuncu (quyruq) vaqonun bələdçisi əvvəl qoyulmuş çəpərləməni götürür;

sərnişin qatarının hərəkət istiqaməti dəyişdikdə, yolda hərəkət zamanı vaqon açıldıqda və ya əlavə sərnişin vaqonları qoşulduqda sonuncu (quyruq) vaqonun bələdçisi qatarın sonu işarəsinin şüşələrinin sazlığını və təmizliyini, qatarın sonu işarəvericilərinin işıqlandırılması üçün elektrik lampalarının (40 **wt**) olub-olmamasını yoxlamaq, yolda hərəkət zamanı isə onların işinə nəzarəti təmin etmək;

Dəmir yolunun Texniki İstismar Qaydalarında nəzərdə tutulmuş hallarda sonuncu (quyruq) vaqonun bələdçisi avtotormozun qısa yoxlanmasının icrasında müəyyən edilmiş qaydada iştirak etməlidir;

sərnişin qatarı qrafik üzrə dayanması nəzərdə tutulmayan stansiyalardan keçərkən sonuncu (quyruq) vaqonun bələdçisi qatarın keçməsinə nəzarət etməli və stansiya növbətçisi, yoldəyişmə postunun növbətçisi, işarəverici və digər şəxslər tərəfindən qatarın dayandırılması üçün işarə verildikdə, dərhal qatarı stop-kranla dayandırmalıdır.

7.4. Əgər sərnişinlərin daşınması üçün nəzərdə tutulmuş sonuncu (quyruq) vaqonun arxasına xidməti-texniki, poçt, baqaj-yük və ya sərnişinlərin daşınması üçün nəzərdə tutulmayan digər tipli dəmir yolu vaqonları qoşulduqda bu Təlimatda sonuncu (quyruq) vaqonun bələdçisinin əlavə vəzifələri sərnişinlərin dayanması üçün nəzərdə tutulan sonuncu (quyruq) vaqonun bələdçisinin üzərində qalır.

8. Lokomotivə tək maşinistlə xidmət edilən zaman vaqon bələdçisinin əlavə vəzifə borcları

8.1. Sərnişin qatarlarının lokomotivi tək maşinistlə xidmət edildikdə:

vaqon müayinəçisinin olması nəzərdə tutulmayan stansiyalarda və mənzillərdə lokomotivin maşinistinin sərnişin qatarının rəisinə radio-rabitə ilə verilən göstərişinə əsasən vaqon bələdçiləri (baş və sonuncu) tormozların qısa yoxlanışı əməliyyatını yerinə yetirməlidirlər;

sərnişin qatarı mənzildə məcburi dayandıqda, o cümlədən qatarda aralanma (özbaşına açılma) baş verdikdə lokomotivin maşinistinin sərnişin qatarının rəisinə radio-rabitə ilə verdiyi göstərişə əsasən sərnişin vaqonlarının bələdçiləri qatarın bərkidilməsi və çəpərlənməsi əməliyyatlarına başlamalıdırlar.

9. Sərnişin vaqonu bələdçisinin cavabdehliyi

9.1. Sərnişin vaqonunun bələdçisi bu Təlimatın tələblərini yerinə yetirmədiyinə və ya qismən yerinə yetirdiyinə görə Dəmir yolu müəssisələrində işçilərinin intizam nizamnaməsinə və Azərbaycan Respublikasının digər hüquqi-normativ aktlarına əsasən məsuliyyət daşıyır.

Azərbaycan Dövlət Dəmir Yolunun rəisi tərəfindən təsdiq edilmiş 10.05.2000 ci il tarixli 152/N N-li sənəd – “Dövlətlərarası hərəkət edən sərnişin vaqonunun bələdçiləri üçün təlimat” Azərbaycan Respublikası ərazisində tətbiq edilmir.